

Vrucht dragen

Voorganger: Ds. Heleen Weimar
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Exodus 19,3-8a

Tweede Schriftlezing: Jacobus 1,19-27

Schriftlezing Evangelie: Johannes 15,1-12

Prediking

Gemeente van Jezus Christus,

In alle drie de lezingen van vandaag gaat het over horen en doen. Het gaat over: de leefregels van God horen en ze vervolgens ten uitvoer brengen.

Die leefregels, dat zijn de Tien Woorden en andere geboden, die Israël bij de Sinaï via Mozes kreeg van God. Die leefregels, dat zijn ook de toespitsingen van de geboden door de profeten in concrete situaties. Het gaat bij die leefregels ook over de radicale uitleg van de wet van Mozes door Jezus, in de Bergrede bijvoorbeeld en in heel zijn optreden. Het gaat ook over de samenvatting van alle geboden: God liefhebben met heel je hart, ziel en verstand en je naaste als jezelf. En het gaat over de uitwerking ervan voor de gemeente van Christus door de apostelen in de Brieven.

Alle drie de teksten die we lezen benadrukken dat het horen van Gods leefregels ook een gevolg moet hebben. We moeten ze ook in de praktijk brengen, in ons persoonlijk leven, als gemeente en in de maatschappij. In Exodus zeggen de Israëlieten het zelf: 'Alles wat de HEER heeft gezegd, zullen we doen!' (Exodus 19,8) In zijn brief aan de twaalf stammen in de diaspora (de verstrooiing) schrijft de apostel Jacobus: 'Vergis u niet: alleen horen is niet genoeg, u moet wat u gehoord hebt ook doen.' (Jacobus 1,22). En in het evangelie van Johannes wordt het doen benoemd als 'vrucht dragen', wat verwacht wordt van de ranken die groeien aan de wijnstok.

Maar nu is het bijzondere van alle drie de teksten dat ze, hoewel ze het belang onderstrepen van doen wat je hoort, totaal niet moederig overkomen. Geen opgeheven vingertje bespeur ik in de teksten, doorgeslagen activisme evenmin, geen massief wetsblok wordt er neergezet en ik hoor ook geen dwang of letterknechterij. En dat komt door de prachtige beeldspraak die er in alle drie de teksten wordt gebezigd. De drie beelden, van de adelaar, de spiegel en de wijnstok, zijn niet moederig maar juist uitnodigend. Ze onderstrepen niet ons onvermogen om ons aan Gods leefregels te houden, ze te horen én te doen, maar geven ons juist zicht op de wijzen waarop wij daarvoor worden toegerust, door God, we er kracht voor ontvangen en talent voor hebben gekregen.

Allereerst het beeld van de adelaar. In Exodus zegt God bij monde van zijn profeet Mozes:

'Jullie hebben gezien hoe Ik ben opgetreden tegen Egypte,
en hoe Ik je op adelaarsvleugels gedragen heb.'

Een geliefd beeld is dit, ook in liederen. Bijvoorbeeld:

'Lof zij de Heer,
Hij omringt met zijn liefde uw leven;
heeft u in 't licht
als op adelaarsvleugelen geheven.' (Lied 868: 2)

Het is het beeld van God als een adelaar (of arend), die haar jongen op de vleugels draagt. In het afscheidslied van Mozes, in Deuteronomium, wordt dit beeld nog uitgebreider geschilderd. Het beeld van een adelaar die haar jongen leert vliegen, boven hen zweeft, hen scherp in de gaten houdt (met arendsogen!) en, wanneer er eentje naar beneden dreigt te storten, eronder duikt en het jong op haar vleugels opvangt.

Het gaat in deze beeldspraak om de beweging van gekoesterd worden en gedragen, net zolang tot je zelf kunt dragen; zorg kunt dragen; verantwoordelijkheid kunt dragen; doen dus wat je hoort.

Om wellicht daarna weer gedragen te worden, als je oud bent of ziek wordt of anderszins afhankelijk wordt van hulp.

Het beeld van de arend in Exodus zegt: we hebben een basis van God meegekregen, een stevige ondergrond en waakzame ogen boven ons, waardoor we konden groeien, ons ontwikkelen, om op onze beurt voor anderen iemand te zijn waar je op terug kunt vallen, iemand te zijn die aandacht heeft, die oplet – zoals God ons dat vraagt om te doen.

Dan het beeld van de spiegel, in de brief van Jacobus. Wat ziet degene die in de spiegel kijkt? (Let wel, het gaat hier opnieuw om beeldspraak!) Degene die in de spiegel kijkt ziet het eigen gezicht en in dat gezicht (of achter dat gezicht of in de ogen) nog meer. Het eigen spiegelbeeld herinnert de kijker eraan dat hij of zij geschapen is naar het beeld van God.

Zo wordt het immers verteld in Genesis 1: 'God zei: Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken... En God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem.

De kerkvader Augustinus hoort in dit geschapen zijn naar Gods beeld iets van richting. We zijn geschapen naar het beeld van God toe, we kunnen steeds meer op God gaan lijken.

Juist in de leefregels van God, de wet van Mozes, en alle uitwerkingen daarvan, valt te lezen in welke richting we dan moeten denken en in welk spoor we dan moeten handelen. Vandaar dat Jacobus schrijft: 'Wie zich spiegelt in de volmaakte wet, die vrijheid brengt, en dat blijft doen, niet als iemand die hoort en vergeet, maar als iemand die ernaar handelt – hem of haar valt geluk ten deel, juist in wat hij of zij doet.'

En het is ook niet voor niets dat de vruchten van de Geest, waar we ons dit jaar mee bezig houden, in verband met ons jaarthema 'Geïnspireerd leven' – dat die vruchten zoveel van doen hebben met de eigenschappen die aan God worden toegedicht. 'Genadig, erbarmend, lankmoedig, rijk aan liefde rijk aan trouw...' zo betoont God zich en zo kunnen wij proberen te worden, omdat we naar het beeld van God geschapen zijn.

We hebben er dus aanleg voor, om te doen wat we horen. We zijn zo gemaakt, zo door God geschapen, dat we als het ware steeds meer op God kunnen gaan lijken.

Minstens zo belangrijk is het, dat we niet alleen zo naar onszelf kijken, onszelf in de spiegel zien als beeld dragers van God, maar dat we ook onze medemensen zo beschouwen en bejegenen. Ieder mens is naar Gods beeld geschapen, ieder mens, zelfs de grootste slechterik, heeft het in zich om goed te worden en goed te doen.

Tenslotte het beeld van de wijnstok. Ook hierbij gaat het om het doen van de geboden. We lazen een stukje verder dan ik eerder aangegeven had, om dit goed te horen. Jezus zegt in het gedeelte dat we lazen tegen zijn leerlingen:

'Ik heb jullie liefgehad, zoals de Vader Mij heeft liefgehad.

Blijf in mijn liefde:

je blijft in mijn liefde, als je je aan mijn geboden houdt,

zoals Ik me ook aan de geboden van mijn Vader gehouden heb...

Mijn gebod is dat jullie elkaar liefhebben zoals Ik jullie heb liefgehad.'

In het OT wordt Israël diverse malen vergeleken met een wijngaard, waarvan de Eeuwige de wijngaardenier is. Het beeld van de zwoegende wijnbouwer, die stenen loswrikt, die water sjouwt, die bemest en snoeit werd niet te min geacht om de dagelijkse en niet aflatende zorg van God voor zijn volk te omschrijven. Maar de wijnbouwer wordt desondanks vaak bitter teleurgesteld, zo stellen de profeten, wanneer er slechte druiven groeien in zijn tuin, wrange vruchten, vruchtjes die verschrompelden en te vroeg afvallen. Hiermee geven de profeten aan dat de Eeuwige hoopte op recht, maar enkel onrecht zag. Hoopte dat zijn volk zich zou houden aan zijn levenwekkende geboden, maar dat ze ervan afweken, het kwade goed noemden en het goede kwaad. Maar de profeten schetsen ook een visioen van een nieuw begin. Ooit zal Israël weer uitlopen en bloeien. Ooit zullen de vruchten in de wijngaard weer welig tieren, zullen ze zoet en vol en glanzend zijn.

Gedachtig aan deze beeldspraak laat de evangelist Johannes Jezus zeggen: 'Ik ben de wijnstok, de ware.' Dat wil zeggen: de echte, de vruchtdragende.

Elke rank aan hem – ieder die zijn leerling wil zijn – kan alleen maar leven door met hem verbonden te zijn, zoals een navelstreng met de placenta. Hij is de stam en geen tak kan het uithouden zonder hem. Wie zichzelf van hem afsnijdt, verdort. Wie aan hem vast blijft houden, wordt vruchtbaar.

Het gaat om de verbondenheid, om de gemeenschap.

Het elixer dat vanuit deze wijnstok in de ranken stroomt en hen in leven houdt, is de liefde. Die liefde is niet: een gevoel van wederzijdse affectie of genegenheid, maar harder en werkzamer: doen wat nodig is. Beminnen, liefhebben in de Bijbel is altijd: kiezen voor recht en gerechtigheid, voor heelheid en vrede.

Horen én doen. Die combinatie is niet vanzelfsprekend. Het is ontzettend moeilijk soms. Gods leefregels in praktijk brengen, wegen vinden om dat te doen, daadwerkelijk recht doen, vrede stichten, liefhebben, gastvrij zijn - het is moeilijk, maar niet onmogelijk. Dat zeggen ons de beelden van de adelaar, de spiegel en de wijnstok.

We hebben een stevige basis. Want we zijn liefdevol grootgebracht door onze God, we zijn gedragen tot we zelf konden dragen, verantwoordelijkheid, zorg.

Gods geboden doen, daar hebben we ook aanleg voor. We zijn geschapen naar Gods beeld.

En als we met Jezus verbonden blijven, dan krijgen we daartoe alle kracht en moed en liefde die we nodig hebben.

Amen.